

Симатична системна модель «Економікс»

Кароліна Россошанська

*здобувачка освітньої програми «Міжнародний бізнес»,
ВНЗ «Навчально-науковий інститут міжнародних відносин КНУ
імені Тараса Шевченка», м. Київ, Україна,
e-mail: karolina.rossoshanskaya@gmail.com*

Одним із методів підвищення ефективності навчально-виховного процесу в умовах діджиталізації світу є застосування візуалізації [1]. Інформація представляється у вигляді рисунків, графічних образів, графічних моделей, схем, алгоритмів та ін. Головна перевага візуалізації полягає у можливості цілісного представлення об'єкта вивчення (пізнання), розуміння структури, елементів (розділів, компонентів моделей та ін.) та зв'язків між ними.

У підготовці сучасних економістів-міжнародників дисципліна «Економікс» відіграє велику роль. Вона є життєво важливою, має практичне значення для бізнесу, вивчає поведінку індивідів та інститутів, які займаються виробництвом, обміном і споживанням товарів та послуг з позиції суспільства в цілому [2]. В такому ракурсі «Економікс» розглядає і міжнародні аспекти економіки та світове господарство.

Не зважаючи на існування сьогодні різноаспектних визначень терміну «економікс» [3], доречно розробити графічну системну модель «економікс». Доцільність такої моделі зумовлена тим, що в економічній теорії широко використовується системний підхід [4]. Він дозволяє вивчати внутрішні причинно-наслідкові, структурно-функціональні, ієрархічні, прямі та зворотні зв'язки. Саме такий підхід дає змогу розкрити складні процеси розвитку економічних систем, з'ясувати природу багатьох економічних процесів і явищ.

У якості базового шаблону використаємо графічну чотирьохкомпонентну модель системи [5]. Опишемо дану графічну модель семантично. У ній можна виділити три зони: центральну, ліву та праву. Центральна зона містить чотири елемента, які взаємопов'язані між собою шістьма зв'язками. В лівій зоні розташовується вхідна інформація до центральної зони. Права зона містить вихідну інформацію для використання за межами центральної зони. У якості предметного джерела опису моделі використаємо підручник Макконнелла К.Р. та Брю С.Л. [2] без подальшого детального посилання на його ключові положення.

Методологічна основа «Економікс» закладена в самій назві підручника [2] «Економікс: принципи, проблеми і політика». У системній моделі проблеми (факти) відповідають лівій зоні, принципи (або теорії) – центральній, а політика (економічна політика) – правій. Відповідно до внутрішньої класифікації «Економікс» (с.23, [1]), центральна частина моделі (принципи або теорії) відноситься до позитивної економіки, яка вивчає «те, що є». Права частина (економічна політика) – до нормативної економіки, яка виражає суб'єктивне представлення про «те, що повинно бути». За цією логікою, ліву частину (факти) можна позначити, як «реальну економіку». «Факти» містять конкретні

економічні проблеми або певний аспект економіки. «Принципи або теорія» відображають узагальнення щодо реальної поведінки індивідів та інститутів у економічному середовищі. «Економічна політика» відображає виміри та рішення, які забезпечують виправлення або усунення проблеми, яка формалізована у «Фактах».

Виходячи зі сфери, об'єкту та предмету дослідження, основного завдання «Економікс», виділимо чотири базові елементи центральної зони моделі: обмежені ресурси (ОР, верхній лівий кут); виробництво товарів і послуг (ВТ, верхній правий кут); безмежні потреби (БП, нижній лівий кут); споживання (СП, нижній правий кут). Розглянемо сутність зв'язків між цими елементами.

Елементи моделі ОР та БП логічно зв'язати між собою зв'язком «економічне середовище», оскільки обмеженість ресурсів та безмежність потреб доцільно розглядати як основні характеристики економічного життя. Між ОР та ВТ існує зв'язок «ефективне використання», який розкриває дослідження проблем обмежених виробничих ресурсів або управління ними з метою досягнення максимального задоволення матеріальних потреб людства. Елемент СП поєднує з елементом ВТ зв'язок «пропозиція», а з БП - «попит». Ці зв'язки відображають той факт, що основою предмета «Економікс» служить теорія попиту і пропозиції. Тоді у трикутнику ВТ-СП-БП зв'язок між ВТ та БП відображає «ринкову рівновагу» - таку ситуацію на ринку, коли величина пропозиції дорівнює величині попиту. Але це більш теоретичний, ніж практичний стан. Рівновага порушується з причини існування ринкової конкуренції, коли кількість запропонованих товарів перевищує кількість товарів, які споживачі готові придбати. Це порушення виникає, коли обмежені ресурси нераціонально використовуються для задоволення попиту споживачів. Тому у трикутнику ОР-СП-БП зв'язок ОР-СП доцільно позначити як «ринкова конкуренція».

Аналіз побудованої системної моделі «Економікс», яка описує взаємозв'язок між обмеженими ресурсами, виробництвом товарів та послуг, безмежністю потреб та споживання, доводить, що в економіці не існує лінійних причинно-наслідкових зав'язків. Цей висновок корелюється з висновками багатьох досліджень, в яких констатується виникнення потреби принципової зміни наукової парадигми у сфері економічних наук [6]. Така парадигма повинна давати можливість побудови, узагальнення та реалізації експериментів в умовах функціонування соціально-економічних систем в сучасних вимушених нелінійних, емерджентних наддинамічних умовах [6]. А запропонована нами модель дозволить здобувачам, які вивчають «Економікс», глибше зрозуміти структуру, сутність базових елементів та зв'язків даної дисципліни з позиції вимог сучасного світу.

Ключові слова: обмежені ресурси; виробництво товарів та послуг; безмежні потреби; споживання.

Список використаних джерел

1. Білоусова Л. І. Функціональний підхід до використання технологій візуалізації для інтенсифікації навчального процесу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 1. С. 38-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_57_1_6/.
2. Campbell R. McConnell. *Economics: Principles, Problems, and Policies*. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/economics_mccconnell.pdf.
3. Россошанська К.О. Визначення «Економікс» методом системних кварталей дефініції. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку*. 2022: тези доп. Університет КРОК. Київ. URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2022/paper/view/1202>.
4. Колодійчук В. А. Системний підхід в економічних дослідженнях. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. № 3. С. 107-111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/serpsru_2015_3_23.
5. Россошанська О.В. Особливості планування проектів на основі системної моделі. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2000. № 1(1). с. 57-62. URL: <http://www.pmdp.org.ua/index.php/ua/component/content/article/86-2000/1/1164-rossoshanskaya>.
6. Коломієць С.В. Категорії синергетики в економічних дослідженнях: нелінійність соціально-економічних систем. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31 (70). № 3. С. 115 – 121. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-3-66>.